

SZAKTÖRTÉNET

A HARCKOCSI ALKALMAZÁSÁNAK FEJLŐDÉSE

MEGJELENÉSÉTŐL NAPJAINKIG

Turcsányi Károly 1

A harckocsi a 20. században jelent meg és fejlődése során a korszerű harc alapvető eszközévé vált. Nagy tűzerejű fegyverzete jelentős pusztítóerőt, páncélzata komoly védettséget, korszerű, robosztus erőforrása és lánctalpas járószerkezete kiemelkedő mozgékonytárgyat biztosít számára a szárazföldi harctevékenységek során. Egyesíti magába a korszerű technika és technológia számos eredményét. Jövője sokszor került a katonai teoretikusok vitájának középpontjába, de addigi fejlődése a pesszimista megítéléseket mindig megcáfolta és a harckocsicsapatok ma is a világ valamennyi korszerű haderejében a szárazföldi csapatok fő ütőerejét képezik.

A harckocsik megjelenésének előzményei

*Az I. világháborúban a háborút megelőző időszak villámháborús elképzelései hamar csődöt mondtak. A háborúban a szemben álló felek a védelmi rendszerük kiépítésénél nem egy, hanem több lövészárkot építettek, ezek közül kettőt-hármat összekötve állásokká fejlesztettek, az állásokból védőövet, illetve védőöveket hoztak létre. Kialakult tehát egy olyan mélység, amelyet az akkori haditechnikai eszközök tűzével nem lehetett átfogni, a tartalékok manőverét így nem lehetett akadályozni, sőt még zavarni sem. Amennyiben a támadónak sikerült súlyos veszteségek árán a védőállások némelyikét áttörni, a védő a tartalékaival szabadon mozogva gyorsan újabb és újabb ellenállás terepszakaszokat hozott létre és könnyen megakadályozta az áttörést. Mindez azt eredményezte, hogy az arcvonalak már 1915 elejére megmerevedtek, kezdetét vette az elhúzódó "állásháború", amelynek minden támadó hadművelete óriási embervesztéssel járt. 1916 nyarán Verdunnél az angol és francia erők összehangolt támadása is rövid idő alatt kifulladt, mindössze 4-9 km mélyen tudtak betörni a németek állásaiba, **a veszteség pedig megdöbbentő volt: 750 000***

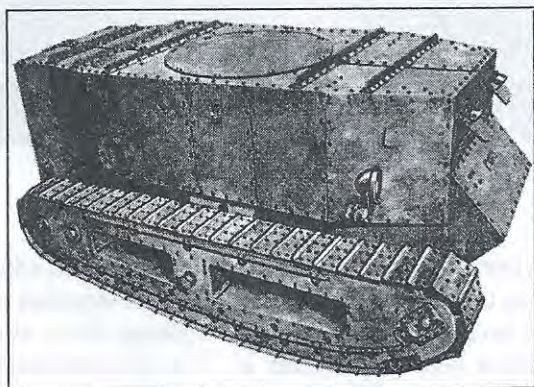
---

1. Prof. Dr. Turcsányi Károly mk. ezredes, ZMNE tanszékvezető egyetemi tanár, dékánhelyettes

fő maradt holtan a harcmezőn. Ezután döntött úgy az angol erők főparancsnoka, Sir Douglas Haig, hogy a támadás sikerének biztosítása céljából a hadtörténelemben először egy új harceszközt, a harckocsit harcba veti.

Alkalmazás az I. világháborúban, fejlesztések és tapasztalatok a két világháború között

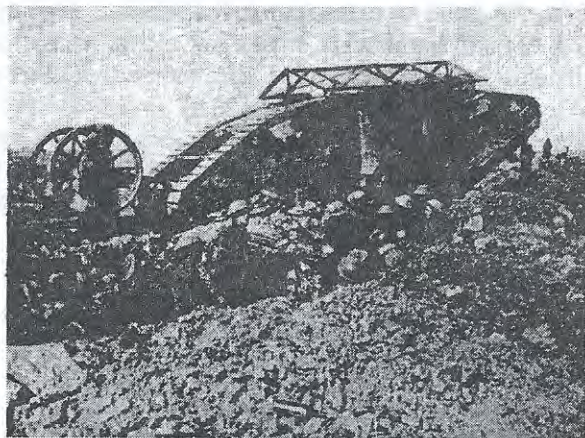
1916. szeptember 15-én éjjel több órás tüzérségi tüzéllökés után támadásba lendültek a harckocsik. Az egész éjszaka felvonuló 50 db harckocsi közül csak 32 jutott el a megindulási körzetbe, 18 meghibásodott vagy elakadt. A támadó harckocsik átgázoltak a gyalogsági akadályokon és óriási meglepetést keltettek a németek soraiban, a fedezékeket szétrombolták, az állásokat betemetették. Pár óra alatt 10 km-es sávban 5-6 km mélyen törtek be és beékelődtek a védelembe. Mindezt az a néhány harckocsi érte el, amely végül is sikerrel teljesítette feladatát. 1916 végén az angolok még kétszer küldték ostromra harckocsijaikat, de alkalmazási elveik hiányosságai miatt döntő eredményt nem tudtak elérni.

Little Willie minden harckocsik ősatyja

1917 novemberében Cambrai-nál az angolok az áttörés megindítása előtt óriási erőket összpontosítottak. Arcvonal-kilométerenként 80-85 löveget helyeztek tüzelőállásba, a gyalogság megerősítésére pedig 377 db harckocsit állítottak csatasorba. Az áttörési szakasz egy arcvonal-kilométerére 32 harckocsi jutott. Viszonylag kis területen ilyen nagy mennyiségű harckocsi bevetése a háborúk történetében még nem fordult elő. Ezért

a cambrai-i csatát a harckocsik tömeges alkalmazásának első példjaként említik a hadtörténészek. A siker olyan nag volt, amire nem is számítottak. 5-6 óra alatt 6-8 km-t nyomultak előre, áttörték az ellenség első és második állását. A folytatás azonban már nem volt ilyen eredményes. Az együttműködés a harckocsik és a gyalogság között nem volt kellően összehangolva, a gyalogság nem tudta követni a harckocsikat. Így azok fedezet nélkül maradtak és sebezhetőekké vált. A cambrai-i csata - annak ellenére, hogy hadműveleti sikert nem eredményezett - bizonyította a harckocsik létjogosultságát, a nagyobb kötelékben való alkalmazásuk jelentőségét.

Mark I az első világháborúból

A háború befejezésével a katonai szakemberek azonnal elkezdték a harckocsi alkalmazása tapasztalatainak feldolgozását, elemzését és értékelését. A legtöbb vitát a harckocsik és a légierő jelentősége, helye és szerepe, valamint alkalmazásának kérdései váltották ki. A harckocsik jelentőségét leginkább az angol, a francia, a szovjet és német katonai szakértők ismerték fel.

Nagy-Britanniában a páncélosok fejlesztésénél azt az elvet tartották szem előtt, hogy a szárazföldi erőket a nagy teljesítményű iparra alapozva elsősorban motorizált, gépesített, gyors és teljesítő képes szervezetek alkossák, amelynek alapja az új, korszerű harckocsik nagyszámú rendszerbe állítása. Hangsúlyozták a haderők építésében a harckocsik és a légierő szerepét.

A francia hadseregben megtartották a világháború nehézfegyvereit és a harckocsikat. Ez azt eredményezte, hogy a régi haditechnikához igazították az alkalmazási elveket is. Ez a felfogás fékezőleg hatott a harckocsi fejlesztésre, ami különösen akkor vált szembetűnő hátránnyá, amikor Németország újbóli felfegyverkezésével a francia páncélos csapatok főlénye egyik napról a másikra megszűnt. Ekkor látták be a franciák, hogy a lovasságukat gépesített csapatokká kellene átszervezni, később pedig új, erősebb páncélszerű harckocsikból páncélos hadosztályokat kell létrehozni.

Oroszországnak az I. világháborúban egyetlen harckocsija sem volt. Katonai teoretikusai nyugaton a háború után folytatott harckocsi vitát nagy figyelemmel kísérték és korszerű saját elgondolás kialakítására törekedtek. A 20-as évek elejétől már egyértelműen állást foglaltak a harckocsi- és gépesített csapatok szervezése mellett. Tuhacsevszkijék kidolgozták, illetve továbbfejlesztették a *"mély hadművelet"* elméletét, amely a jövő háborújában a gyorsaságnak és csapásmérő erőnek kiemelkedő szerepet tulajdonított. Ehhez harckocsikra és gyorsan mozgó gépesített kötelékekre volt szükség. Már a 30-as években gépesített hadtestet állítottak fel, amelyben a fő erőt 270 harckocsi alkotta.

Németországban a versailles-i békeszerződés nem tette lehetővé, hogy nagy hadsereget tartsanak fenn és harckocsikat, repülőgépeket gyártsanak. Ennek ellenére az új haditechnikai eszközök - harckocsik, repülőgépek - fejlesztéseit élén figyelemmel kísérték és elemezték az alkalmazási elveket és a gyakorlatok tapasztalatait. A belpolitikai változások a 30-as évek közepére oda vezettek, hogy Németország felrúgta a békeszerződést és megkezdte a páncélos csapatai erőteljes fejlesztését. 1934-ben állították fel az első három páncélos hadosztályt. **Guderian**, a páncélos elmélet kiemelkedő szakembere úgy vélte, hogy a harckocsikat nem szabad kis csapatokban alkalmazni, helyette a páncélos hadtestek keskeny arcvonalszakaszon történő ütközetbe vetését szorgalmazta.

A hadtörténelem a két világháború közötti időszakban a harckocsik alkalmazásának két jelentős eseményét emeli ki, a spanyol polgárháborút és a harcokat a Huszár-tónál és Halhin-gólnál. Mindkettő hozzájárult a harckocsik és harckocsicsapatok alkalmazási elméletének fejlesztéséhez. **Guderian 1937-ben az *Achtung-Panzer* című művében a spanyol polgárháború tapasztalatait alapján a csapatok alkalmazásának szabályaként a meglepetést, a páncélos erők csoportosítását és az alkalmas terep megválasztását jelölte meg.** A meglepetés alapja a gyors és jól álcázott mozgás, a páncélos erők csoportosítása, az áttöréshez szükséges erő biztosí-

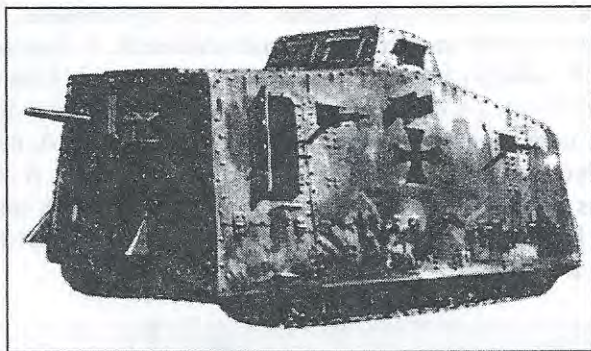
tása. A meglepetés alapja a gyors és jól álcázott mozgás, a páncélos erők csoportosítása, az áttöréshez szükséges erő biztosítása. Az alkalmas terep pedig a megfelelően széles és mély manőverek szempontjából meghatározó. *Fuller brit szakértő* hasonló következtetésekre jutott, kiegészítve azzal, hogy *a gyors harckocsi csoportosítások bevetésénél külön hangsúlyozta a gyalogság gépesítésének szükségességét és a légi erővel való együttműködés, a légi felderítés és támogatás megnövekedett szerepét.*

Mark IV az első világháborúból

francia Renault harckocsi

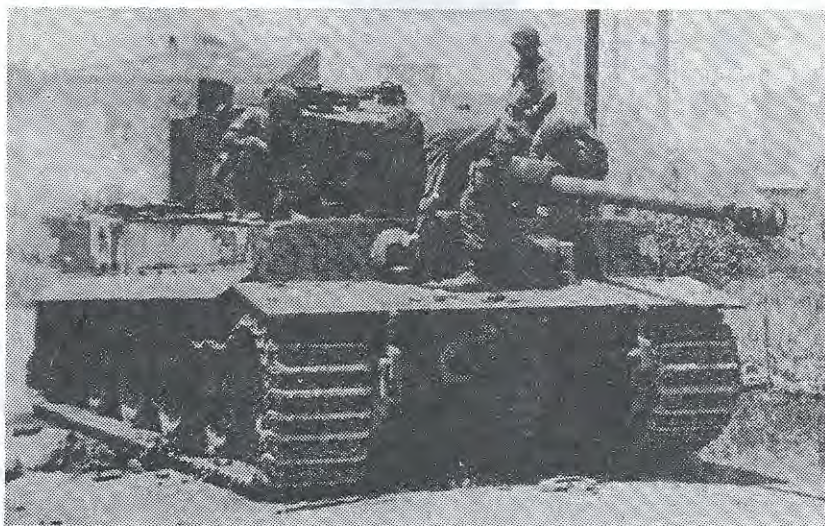
Német A7V nehéz harckocsi

A harckocsik szerepe a II. világháborúban

A II. világháború kiemelkedő jellemzői közé tartozott a harckocsi- és gépesített csapatok tömeges alkalmazása és a légielő meghatározó szerepe. A világháború néhány nagy ütközete, hadművelete és hadászati jelentőségű eseménye a harckocsik bevetésével vált híressé. Az ötéves világháború során hihetetlenül felgyorsult a harckocsik fejlődése, ugrásszerűen növekedett tűzerejük, védeltségük és mozgékonyaságuk. A harckocsigyártás a háború éveiben megsokszorozódott, ami nagyszámú harckocsimagasabbegység, hadosztály, hadtest és hadseregek felállítását tette lehetővé. Ezzel párhuzamosan rohamosan fejlődött, változott a harckocsik és a harckocsicsapatok alkalmazásának elmélete és gyakorlata is, amelyet bizonyítanak a világháború kiemelkedő harckocsicsatái és ütközetei.

A II. világháborúban a Wehrmacht első komoly erőpróbája a Franciaország elleni hadjárat volt. A németek a francia hadsereget tartották a legkorszerűbbnek és legerősebbnek, ezért korszerűsítették a német páncélostechnikát és megkettőzték az új típusú harckocsik (P-III, P-IV) gyártását. A francia haderőt ez időre már korszerű fegyverzettel látták el, de az alkalmazás elvein nem változtattak. Óriási összeget fordítottak a Maginotvonallal építésére. Így nem tudták a németeknél erősebb légielőt és gépesített csapatokat létrehozni. Harckocsijaik száma meghaladta ugyan a néme-

tekét, de harckocsihadosztályaik száma csupán egyharmada, lovashadosztályaik száma viszont ötszöröse volt a németekének. A francia vezetésnek - az elavult védelmi koncepció mellett - legnagyobb hibája az volt, hogy tévesen ítélte meg a németek főcsapásának várható irányát és ennek következtében nem megfelelő csoportosítást hozott létre. A német páncélosadosztályok megjelenése óriási meglepetést okozott. A harckocsi-csapatok széles arcvonalon törtek át. Tömeges alkalmazásuk megbénított minden olyan kísérletet, hogy a franciák lezárják a keletkezett réseket és feltartóztassák a támadást.

Német PzKpfw VI Tigris nehéz harckocsi a II. világháborúból

A Franciaország elleni német csoportosítás fő csapásmérő erejét a páncélos csapatok képezték. A védelem áttörése után a páncélosok kijutottak az ellenség visszavonulási útvonalára és ott fontos terepszakaszok elfoglalásával megakadályozták az újabb védelmi vonal létrehozását. A harckocsik és a légierő tömeges bevetése lehetővé tette a magas támadási ütemet, a hadműveleti mélységben történő kifejlesztését, a hadászati meglepetést. Ezekben az eseményekben a harckocsik tömeges alkalmazása döntő szerepet játszott és kizárt minden tudatosabb ellenállást. Bebizonyosodott már a háború elején, hogy a harckocsik nemcsak sík terepen, hanem középhegységben is sikeresen alkalmazhatók.

A harckocsikat az észak-afrikai hadszíntéren újabb próbatételek elé állították. Felvetődött többek között, hogy képesek-e megbirkózni a szélsőséges időjárási viszonyokkal, a nagy nappali forrósággal és az azt követő éjszakai hideggel. Erre a kérdésre a **világháború másik nagy harckocsi-csatája, az el-alameini ütközet** adta meg a választ. A **Rommel tábornok** vezette német-olasz erők nem kaptak megerősítést tartalékok létrehozására. Ezzel szemben az angolok a hadszíntéren nagy erőket és sok haditechnikai eszközt vontak össze. **A hadműveletben brit részről 1440, német részről 540 harckocsi vett részt.** Az olasz utánpótlást az angol-amerikai légierő gyakran támadta. Ebben a helyzetben a német-olasz vezetés El-Alamein körzetében védelembe ment át. A kétlépcsős hadműveleti felépítésükben a páncélosadosztályokat a második lépcsőben alkalmazták. Az angol erőket ekkor már Montgomery tábornok vezette. A sivatagi terep gyakorlatilag lehetetlenné tette a támadás rejtett előkészítését, ezért az angolok a főcsapás irányát és a támadás időpontját illetően igyekeztek meglepni az ellenséget. A meglepetés sikerült, de a németek a gyorsan mozgó páncélos tartalékaikkal két alkalommal is meg tudták akadályozni az áttörést. Végül a bekerítéstől félve Rommel visszavonulást rendelt el. Az angolok nagy lehetőséget hagytak ki, amikor elmulasztották a visszavonuló németek azonnal üldözését, bekerítését.

Az észak-afrikai hadműveletek tapasztalatai azt bizonyították, hogy a páncélos-magasabbegységek sivatagi viszonyok között is képesek sikeres harctevékenységet folytatni.

A II. világháború legnagyobb páncélos összecsapása a kurszki csata volt. A szovjet fegyveres erők a sztálingrádi ellentámadás és az ezt követő általános támadás során a németek 3 hadseregcsoportját verték szét. Az ellenséget 600-700 km-re visszavetették, Kurszkot és Harkovot visszafoglalták. Ugyanekkor a szovjet csapatok lendületének csökkenéséből, a csapatok széthúzódásából és a biztosítás nélküli szárnyak helyzetéből arra következtettek, hogy a szovjetek támadása kifulladt és megérett a helyzet az ellentámadásra. Az 1943. februári ellentámadás sikeres volt és a szovjetek védelembe kényszerültek. A németeknek azonban a támadás folytatásához nem volt kellő erejük. Márciusra mindkét fél védelembe vonult és készült az újabb nagy összecsapásra. A Wehrmacht vezetése a két német hadseregcsoport közötti 200 km mély és 160 km széles kurszki beékelődést úgy értékelte, hogy azt északról és délről mért csapással bekerítik és az ott összevont ellenséges csapatokat megsemmisítik. Ehhez 55 hadosztályt, a haditechnikai eszközök közül 2700 harckocsit vontak össze. A szovjetek a kurszki beszögéelésben csapataikat megerősítették és feltöltöt-

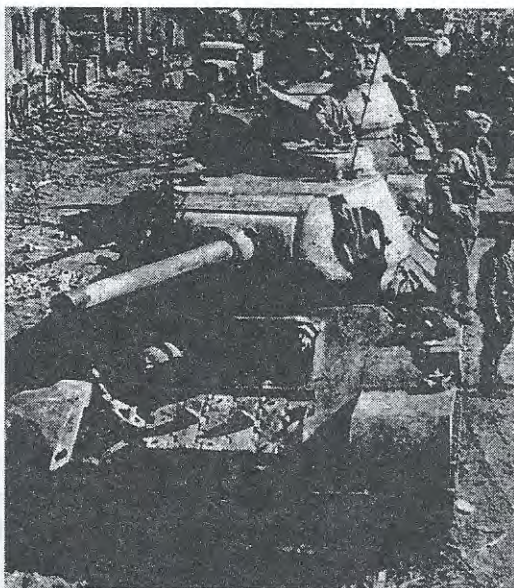
ték. Mivel a németek új harckocsikat vetettek be, a szovjet vezetés célszerűbbnek látta támadás helyett mélyen lépcsőzött védelemmel feltartóztatni és legyengíteni az ellenséget. Ezt biztosította az a hatásos páncélelhárító rendszer, amelynek részét képezték a páncélelhárításban nagy számban bevont harckocsik is. Kurszknál találkozhatunk először harckocsiseregtest és -hadtest önálló alkalmazásával védelmi feladatok végrehajtására.

szovjet T - 34/76 harckocsi

A kurszki védelmi hadműveletben a szovjetek sikeréhez valamennyi fegyvernem hozzájárult, de a páncélosok szerepét mégis külön hangsúlyozni kell. Kurszk neve a II. világháború legnagyobb páncélosütközetének helyszínéeként vonult be a történelembe. Itt harckocsi-magasabbegységek csaptak össze, harckocsik néztek szembe egymással, lövegcsövek százai irányultak a száguldó páncélosokra, a harcmező kiégett harckocsiktól lán-golt. A németek itt kényszerültek arra, hogy végleg hadászati védelembe menjenek át.

A II. világháború jelentősebb páncéloscsatáinak tanulmányozása során nyomon követhető a páncélos- és gépesített csapatok mennyiségi és minőségi növekedése. A szemben álló felek harckocsik nélkül egyetlen jelentősebb szárazföldi hadműveletet sem vívtak. *A harckocsik fejlesztésében fő törekvés a tüzező növelésére, a páncélzat erősítésére és a mozgékony-ság fokozására irányult.*

szovjet T - 34/85 harckocsi

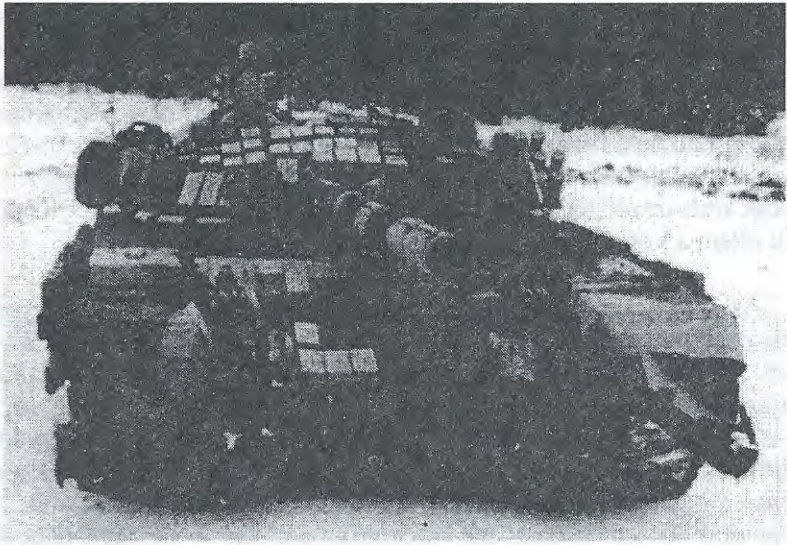
amerikai Sherman harckocsi a II. világháborúból

Alkalmazások a II. világháborút követő időszakban, a helyi háborúkban

A harckocsik alkalmazásának hatékonysága a II. világháborúban olyan nagyméretű volt, hogy fejlesztésük a háború után minden hadseregben gyorsított ütemben folytatódott. Újabb és újabb típusok tervei születtek és mind korszerűbb harckocsik kerültek a hadseregek állományába. A II. világháború befejezésétől napjainkig egy sor helyi háborúban játszottak meghatározó vagy kiemelkedően fontos szerepet a harckocsik. Bevetésük szélsőséges földrajzi, időjárási és terepviszonyok között igazolták, hogy nélkülük a korszerű fegyveres küzdelem nem képzelhető el.

A koreai háborúban (1950-1953) a harckocsik alkalmazásánál nem haladták meg a II. világháborús elveket. Jellemző volt, hogy a harckocsikat támadásban a gyalogságnak rendelték alá. A magasa hegységek akadályozták a harckocsikötélekek manőverezését, a mozgást nagyobb részben csak az utakon tették lehetővé. A háború tapasztalatai igazolták, hogy a hegyekben az utak gyakori használhatatlanná válása miatt nagyobbak a veszteségek, több a sérülés, jelentősebb a fenntartási anyag és a javítási kapacitásigény.

A vietnami háború (1965-1973) első két évében az amerikai szakemberek nagy része azon a véleményen volt, hogy a hadszíntér sajátossága (keskeny partszakasz, nehezen járható hegyek) és speciális harcjeljárások miatt a páncéloscsapatok, mindenekelőtt a közepes harckocsik alkalmazása értelmetlen. Beigazolódott, hogy a gyalogos katona megfelelő fegyverekkel meg tudta bénítani az ellenséges harckocsit, vagy lassítani tudta a támadást. A harckocsikkal is járható partszakaszokon, a Központi Fennsíkon és az utakon viszont csak harckocsikkal lehetett sikereket elérni. A sajátosságoknak megfelelően Vietnamban a könnyű harckocsik kaptak nagyobb szerepet. Igazolódott ugyanakkor, hogy a közepes harckocsikat még a dzsungel viszonyai között is hatékonyan lehet alkalmazni. A harckocsik tömeges bevetésére ugyanakkor ilyen körülmények mellett nincs lehetőség.

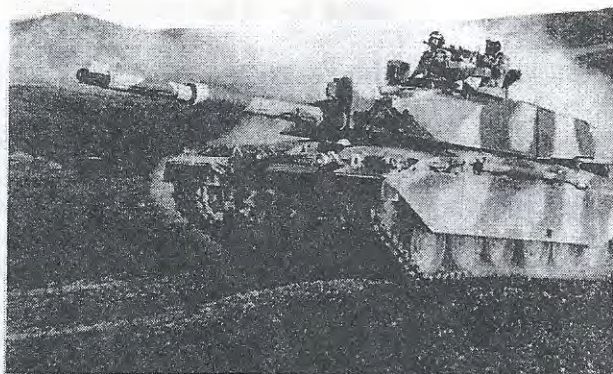

orosz T - 72 harckocsi

Az arab-izraeli háborúkban (első - 1948; második - 1956; harmadik - 1967; negyedik - 1973; ötödik - 1983) nagyszámú harckocsi vett részt. A közel három és fél évtized alatt a harckocsik is jelentősen változtak, növekedett harci hatékonyságuk. E háborúban kelet és nyugat harckocsijainak több generációja állt egymással szemben és bizonyította vagy cáfolta a gyártó harckocsifejlesztési eredményeit. Az első arab-izraeli háborúban mindkét fél korlátozott számban rendelkezett harckocsikkal. A második arab-izraeli háborúban a szemben álló felek már jelentős számú harckocsit vetette be. Az izraeliek a páncéloserőket főleg a siker mélységi kifejlesztésére alkalmazták, de áttörési feladatokban is részt vettek. Mindkét fél úgy értékelte, hogy a harckocsik az ellenlökések, ellenmozgások sikerének döntő eszközei, amelyek ugyanakkor önmagukban nem elegendők vilámlágháborús koncepciók megvalósítására. A harmadik arab-izraeli háború tapasztalatai értékelésekor a katonai vezetés figyelembe vette a páncélosoknak a hadműveletekben és a harcokban betöltött meghatározó szerepét és a továbbiakban elsősorban a páncélosok fejlesztésére fordították a fő figyelmet. A negyedik arab-izraeli háborúban a Sínai-félszigeten és a Golánfennsíkon a harckocsik olyan hatalmas tömegei csaptak össze, amire a helyi háborúk történetében nem volt még példa. A veszteségek is óriásiak voltak. Az izraeliek 840, az arabok 2590 harckocsit vesztek. A veszteség-

arányok előerőben és repülőgépekben is hasonlóak voltak. Bebizonyosodott, hogy a haditechnika megfelelően felkészült kezelőállomány (személy) nélkül nem sokat ér, nem lehet kihasználni a harci lehetőségeit. A harcokcsiveszteségekhez jelentősen hozzájárult a korszerű páncélelhárítás. Ez arra ösztönözte a harckocsitervezőket, - fejlesztőket, hogy a minőségi fejlesztésre helyezték a hangsúlyt a mennyiségi növeléssel szemben. Az ötödik arab-izraeli háborúban a harci helikoptereket is bevetették a harckocsik ellen, a veszteségek jelentős részét ezek okozták.

Az iraki-iráni háborúban mindkét fél több száz ezres hadseregekkel, több ezer harckocsival, tüzérségi löveggel és páncéltörő eszközzel vett részt. A katonai vezetés színvonala sok kívánnivalót hagyott maga után. A szárazföldi csapatok alkalmazását a felek részéről a sablonosság, az erők és eszközök egyenletes elhelyezése, a fegyvernemek hiányos együttműködése és az alacsony szintű manőverezés jellemezte. A harckocsikat elsősorban a gyalogság támogatására, annak harcrendjében alkalmazták. Nem használták ki sem a korszerű harckocsikban, sem a korszerű páncéltörő eszközökben rejlő lehetőségeket.

brit Challenger 2 harckocsi

Afganisztánban a szovjet csapatok a kor színvonalán álló, nagyszámú harckocsit és páncélozott harceszközt vetettek be. Mind a harckocsik, mind a gyalogsági harcjárművek esetében igazolódott, hogy a gerillaharc ellen, a magas hegyi viszonyok között speciális védelmi rendszabályokra van szükség. Elengedhetetlen a magas szög tartományban tüzelő fegyverek beszerelése, a jó álcázás és reaktív védelem. Jelentős szerepet kapott a harckocsivezetők aknák elleni védelmének fokozott biztosítása, a kézi páncéltörő rakéták elleni védelem hatékonyságának növelése és a gyors hely-

színi javítások, különösen a láncszakadások, görgősérülések és egyéb kisebb, de az adott esetben létfontosságú javítás gyors elvégzése, a javítóanyagok eljuttatása a sérült eszközökhöz.

amerikai M1A1 Abrams harckocsi

amerikai M1A2 Abrams harckocsi

Az öbölháborúban jelentős mennyiségű harckocsit alkalmaztak. Nem véletlen, hogy a szárazföldi erők felvonultatásánál a harckocsik nagyobb számban szerepeltek. A két fél harckocsijainak száma meghaladta összesen a 7000 darabot. A brit Challangerek, az amerikai M-1 Abramsok többször is bizonyították korszerűségüket, minőségi fölényüket az iraki erők harckocsijaival szemben. Az öbölháborúban a harckocsik korszerűségének, minőségének szerepe nőtt meg és a harcanyag biztosítás (lőszerellátás) újszerű, rugalmas és folyamatos megvalósításával a haditechnika logisztikai támogatása került a figyelem középpontjába.

Összegző értékelés a harckocsik szerepéről és mai jelentőségéről

A hadászati célok elérése a 20. század háborúiban a szárazföldi, összefegyvernemi csapatokra hárult, és megkövetelte, hogy azok egyre inkább gépesítettek legyenek. A harckocsicsapatok ebben nem csupán kiemelkedő szerepet játszottak, hanem döntő befolyással voltak a végső siker elérésében is. A világháborúkban és a helyi háborúk közül elsősorban az arab-izraeli háborúkban a harckocsik tömeges alkalmazása, az erők nagyfokú koncentrációja és a tüzérséggel és légierővel történő hatékony együttműködés játszott kulcsszerepet. A helyi háborúkban különösen a nehéz terepviszonyok, éghajlati sajátosságok - párosulva a gerillaharc egyedi jellemzőivel - a harckocsik kisebb csapatainak és a gyalogság alegységeinek összehangolt alkalmazását helyezték előtérbe. Védelemben a harckocsik elsősorban az ellenlökések hatásosságának biztosításában, a gyors átcsoportosításoknál, az ellenséges harckocsik elleni harcban voltak nélkülözhetetlenek.

A harckocsik szerepéről, jelentőségükről megjelenésük óta gyakran vitáztak katonai szakértők. A 60-as 70-es évek elején elsősorban az irányított páncéltörő rakéták megjelenése és elterjedése kapcsán merültek fel kételyek. Az irányított páncéltörő rakéták az akkori harckocsik páncélzatát gyakorlatilag minden helyzetben és igen nagy távolságról átütötték, megingatták ezzel a harckocsikba vetett bizalmat. Ezt az álláspontot tovább erősítette, hogy a 70-es 80-as években szárazföldi csapatok szervezetében megjelentek az irányított páncéltörő rakétákkal felszerelt helikopterek is. Ezt követően olyan szélsőséges nézetek láttak napvilágot, miszerint maga a harcászati kategória - a haditechnika eszközeivel, köztük természetesen a harckocsikkal - veszítette el napjainkban jelentőségét. Ilyen és hasonló nézet már Klausewitz idejében is felmerült, amire A há-

borúról c. művében így válaszolt: *"Természetesen lehetséges, hogy a jószívű emberek azt gondolják, hogy valamilyen elmés eljárás az ellenség nagyobb vérvesztés nélküli lefegyverzésére, vagy megszerzésére vezet és elképzelhetik, hogy ez az igazi célja a háború művészetének. Bár nagyon kellemesen hangzik, azonban ez nem más, mint téveszme."* ezek a gondolatok ismét időszerűek, ezért ajánljuk figyelmébe a harcászati és ezen belül a harckocsik ellenzőinek.

A háborúk, a fegyveres tevékenységek, a béketámogatás - fenntartás és - kikényszerítés tapasztalatai alapján napjainkban a katonai szakemberek többsége már nem vonja kétségbe, hogy a harckocsikra a fegyveres küzdelem, a harc megvívása érdekében szükség van. A legfőbb kérdés most nem a mennyiségen, hanem a minőségen van. Ezért a korszerű harckocsi akkor tölti be igazán szerepét, ha abban a technika és a technológia legkorszerűbb vívmányai testesülnek meg. A legújabb fejlesztések során ezért a típusok számának csökkentése, a fejlesztési és gyártási kooperáció, a gazdaságosság, a hatékonyság és a minőség javítása került előtérbe. *Csak azok a harckocsitípusok felelnek meg a korszerű harc követelményeinek, amelyek világszínvonalon képesek összehangolni és egyesíteni a legfontosabb harci tulajdonságokat: a tűzerőt, a mozgékonyt és a védettséget. Ez a három alapvető tulajdonság az, ami megmagyarázza a harckocsik jelentőségét. Egyetlen más haditechnikai eszköz sem létezik, amely így tudná egyesíteni a szárazföldi harc sikeres megvívásához szükséges követelményeket.*